

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van (een) gedeelte(n) uit deze uitgave in bijvoorbeeld een (digitale) leeromgeving of een reader in het onderwijs (op grond van artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot Stichting Uitgeversorganisatie voor Onderwijslicenties (Postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.stichting-uvo.nl).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

info@bua.nl
www.boomuitgeversamsterdam.nl

Democratie in Amerika

door Marnix van Rij De auteur is christendemocratisch politicus en bestuurder, en nu werkzaam voor het IMF in Washington.

Een klassiek werk over de Verenigde Staten is het tweedelige *De la démocratie en Amérique* (1835 en 1840) van de negentiende-eeuwse Franse schrijver Alexis de Tocqueville. Tocqueville had grote voorspellende gaven. Zo voorzag hij een gewelddadige partijstrijd, de dominantie van bevooroordeelde onwetenden en de tirannie van de meerderheid.

Recentelijk hebben Steven Levitsky en Daniel Ziblatt in *Tyranny of the minority* (2023) beschreven hoe het Amerikaanse constitutionele en kiesstelsel volkomen is vastgelopen. Met uitgekiende tactieken kan een minderheid van dertig procent de overhand krijgen. Zo heeft de minderheidsbeweging ‘Make America Great Again’ niet alleen de Republikeinse partij ‘overgenomen’, maar ook de macht in Washington D.C. Zowel in het Witte Huis als in het Congres delen de Republikeinen de lakens uit.

Glijden de Verenigde Staten nu af naar een autoritaire staat? Dat is een veelgehoorde vraag. Velen hebben hun oordeel snel geveld: Trump hoort volgens hen thuis in het rijtje Poetin, Xi Jinping, Erdogan. Misschien wil Trump zelf graag tot deze autoritaire leiders behoren, maar dat wil nog niet zeggen dat hij er een is. Waarom is hij er geen?

In de eerste honderd dagen van president Trumps tweede termijn hebben we inderdaad een wervelwind met sterk autoritaire trekken gezien. Dit keer was hij wel voorbereid (Project 2025), in tegenstelling tot bij de eerste periode (2016-2020), en dat hebben we geweten. Het is overigens heel Amerikaans dat een

nieuwe president laat zien dat hij stevig in het zadel zit: ‘There is a new sheriff in town.’ Donald Trump doet dit wel onorthodox: hij zoekt de grenzen op van de uitvoerende macht, of gaat er geregeld zelfs stevig overheen – iets wat overigens ook Franklin D. Roosevelt deed tijdens zijn eerste honderd dagen. Maar dit maakt Trump nog geen autoritaire leider.

Waarom heeft hij niet de absolute macht? In de eerste plaats de onafhankelijke rechter. Er is een stroom aan rechterlijke uitspraken op gang gekomen die de besluiten van de president vernietigen of opschorten. Uiteindelijk heeft het Amerikaanse Hooggerechtshof hier het laatste woord. Het wordt echt zorgelijk wanneer het Witte Huis het gezag van het Hooggerechtshof stelselmatig negeert. Ten tweede zal vroeg of laat een deel van de Republikeinen grenzen trekken bij te vergaande voorstellen van de regering. Er komen ook nog tussentijdse verkiezingen voor het Congres aan; deze zullen plaatsvinden in 2026. Ten derde ligt de macht in de Verenigde Staten niet eenzijdig bij de federale overheid. Veel bevoegdheden liggen op het niveau van de Staten, met 23 Democratische gouverneurs. Ten slotte is de rol van de onafhankelijke Federal Reserve essentieel voor het vertrouwen in het monetaire beleid. ‘The Fed’ is verantwoordelijk voor de bestrijding van de inflatie en daarmee voor het rentebeleid, alsook voor het wisselkoersbeleid.

De Amerikaanse democratie wordt zeer beproefd, maar zal niet bezwijken.